

MOLNÁR Gusztáv

Mi, erdélyiek...

A második évfolyamába lépő és a továbbiakban önálló kiadványként megjelenő *Provincia* teljesítette a tavaly áprilisi *Programcikkünkben* meghirdetett legfontosabb célt: bebizonyította, hogy az erdélyi és bánsági nyilvánosságban meg lehet teremteni egy olyan közös fórumot, amelyben az erdélyiséget identitásuk fontos, de nem kizárólagos elemének tekintő román, magyar és német értelmiségiek otthon érzik magukat, és hasonlóképpen értelmezve a legfontosabb fogalmakat és kategóriákat, értelmes és hasznos eszmecserét tudnak folytatni egymással.

Mit akar és merre tart a Provincia?

Erdélyt bizonyos értelemben sikerült centrummá tenni: a nyilvánosság és a közéleti vitáknak azzá a keretévé, amelyben a nemzeti dimenziót nemcsak valamilyen elvont egyetemességgel mérjük össze, hanem a mellettünk élő „másik” felé fordulva próbáljuk meg értelmezni, és ha kell, meghaladni. Ez az erdélyi plusz, vagy ha úgy tetszik, az erdélyi kivételesség. Nemzeti identitásamindenkinek van, az egyetemességgel valamilyen formában minden ember kénytelen szembesülni. De ahol szomszédod a „másik”, ahol – mint Eginald *Schlattner* írta az erdélyi irodalomról szóló, a *Provinciában* megjelent esszéjében – „az idegen: felebarát”, ott kezdődik Erdély.

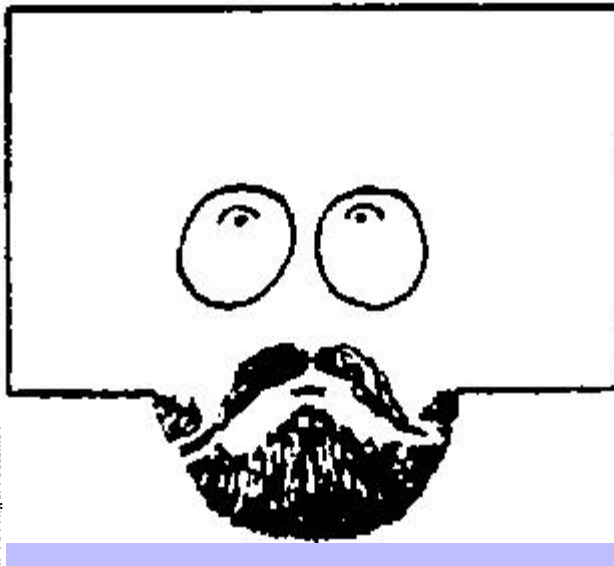
A *Provincia* merészsége, „destruktív” és „premodern” jellege abban áll, hogy ezt az erdélyi különöséget nem „a hely szelleme”-vel, nem valamilyen regionális misztikával próbálja meg kifejezni vagy megmagyarázni, hanem a poszt-nacionális diskurzus európai nyelvezetét a regionális kommunikáció természetes eszközeként alkalmazva.

Amikor a Heidelbergben tevékenykedő, de erdélyi származású Harald *Roth* itt, Kolozsváron megtartotta az erdélyi történelmi és utópiájáról szóló előadását – amelyet az erdélyi történelemről szóló összeállításunk bevezetőjéül választottunk –, még nem tudott, nem tudhatott a *Provinciáról*. Gondolkodásmódja, az etnikai és nemzeti „értékkend” megkérdőjelező összerdélyi és európai nézőpontja mégis a lehető legteljesebb mértékben „provinciális”. Ez mindenképpen arról tanúskodik, hogy van itt valami, amit nem kell túldimenzionálni, ám nem alapozni rá hiba lenne.

Miközben Roth – teljesen jogosan – elutasítja a többes szám első személy használatát a történelemről szóló diskurzusban („mi magyarok”, „mi románok”, „mi németek” nem voltunk itt semezér, sem száz évvel ezelőtt), paradox módon pontosan azt juttatja kifejezésre, ahogyan „mi erdélyiek” ma gondolkodunk.

Ennek a jelenben megkapaszkodó és a jövőre irányuló erdélyiségnek a fóruma a *Provincia*. Aki figyelemmel kísérte eddigi számainkat, megállapíthatta, hogy ez alatt a nem egészen egy év alatt a „provinciálisok” közötti különbségek jellege alapvető változáson ment keresztül. Marius *Cosmeanu* tavaly szeptemberben még kétségtelenül igaza volt, amikor a *Provincia* kapcsán különbséget tett magyar és román transzszilvanizmus, az erdélyi kérdést politológiai fogalmakban (is) tárgyaló „magyarok” és a kérdés tárgyalásakor inkább csak célozgatásokba bocsátkozó „románok” között. Ma már a helyzet megváltozott: a különbségek megmaradtak, de a választóvonalak nem etnikai jellegűek.

Utóbbi számainkban több munkatársunk is kifejtette véleményét az erdélyi, transznetikus alapon megszerveződő regionális párt létjogosultsága körül forgó eszmecserében. Abban nincs vita köztünk, hogy ezzel a novemberi választások utáni politikai helyzetben igencsak akuttá váló kérdéssel feltétlenül foglalkozni kell – ez a *Provincia Egyesület* december 16-i vitájából is látható, amelynek szövege e számunkban olvasható –, mint ahogy az is nyilvánvaló, hogy a *Provincia* a kérdéstről szóló vitának és nem

© cc by-nc-sa: P. Székely

Egy év után a *Provincia* önálló lapként jelenik meg. Eddig a *Krónika* (a magyar kiadás) és a *Ziua de Ardeal* (a román kiadás) havi mellékleteként látott napvilágot. Köszönjük a két napilap szerkesztőségének baráti közreműködését, ugyanakkor a *Provincia* figyelemre méltó sikernek tartja a három csapat szakmai együttműködését. A *Krónika* hűséges előfizetői ezt a számot még ingyen kapják meg, a következőkre előfizethetnek a terjesztőnél. Az előfizetési feltételeket lásd az utolsó oldalon.

egy ilyen – potenciális – politikai pártnak a fóruma. Az igazán figyelemreméltó azonban nem a pró és kontra érvek mibenléte, hanem az a tény, hogy az Erdély és a Bánság regionális identitását és másságát politikailag is hasznosítani akaró „alternatív politikai konstrukció” (Daniel *Vighi*) kezdeményezését nemcsak *Bakk Miklós*, *Kolumbán Gábor* vagy a sorok írója tartja legitimnek, hanem Traian *Ştef*, Daniel *Vighi*, Caius *Dobrescu*, Marius *Cosmeanu* és Antonela *Capelle-Pogăcean* is. Az említettek nem „harcosai” az „ügynek”, mint Traian *Ştef* nagyon helyesen rámutatott a *Provincia* decemberi számában, és valamilyen erdélyi kizárólagosság sem jellemző rájuk. („A devolúció eszméje – írja Caius *Dobrescu* ugyanabban a számban – nemcsak Erdély, hanem egész Románia számára hasznos.”) Egyszerűen úgy vélik, hogy eljött az ideje egy ilyen párt és az általa képviselt decentralizációs stratégia politikai célszerűségéről való nyilvános gondolkodásnak.

Ter mészetesen nem mindenki gondolja azt a *Provincia* háza táján, hogy szükség van egy új, transznetikus alapokon álló regionális párt. Ovidiu *Pecican* szerint például egy ilyen párt az „érdekpolitizálás és a klikk-szellem” által uralt romániai politikai életben „az első öt percben kompromittálódna”. (*Transznetikus párt vagy polgári fórum?* – *Provincia*, 2000. október) Helyesebb tehát megmaradni a civil társadalom, „egy multikulturális vitaforum” keretei között, amely a politikától világosan elhatárolódó polgári kezdeményezésekkel lép a tettek mezejére.

Pecican másik érve történeti-szociológiai jellegű: ő úgy véli, hogy román közösség nagy többségének társadalmi élete „a klánok ősi logikájában és rituáléjában gyökerezik”, mely jelenség „a Balkánon is megtalálható”. A „mélyrétegeiben annyira egységesnek mutatkozó” Románia olyan alapvető adottság, hogy ezzel szemben a „nyugati románság” bizonyos „történelmi körülmények” által elősegített közép- és nyugat-európai kapcsolatai „a hosszú időtartamú folyamatok szemszögéből nézve kérészerűtlenül tűnnek”. Következésképpen nincs értelme valamilyen külön Erdély-stratégiáról elmélkedni: ha nem akarjuk, hogy a múlt elnyelje a jövőt, arra kell törekednünk, hogy a „liberális és demokratikus individualizmus szelleme” egész Romániában megerősödjék a közélet szinterein.

A múlt terhe

Nem értek egyet ezzel a mély történelmi és politikai pesszimizmussal, amely a regáli politikának kiszolgáltató Erdély miatt felszerelt Traian *Vuitól* a megálmódott erdélyi kulturális szerep kérsikerülését emlékeztetéses esszéjében konstatáló Al. *Cisteleanu*g annyira jellemző az erdélyi román értelmiségiekre. Egyesek persze arra gondolhatnak, hogy ez éppen olyan, mintha azt mondanám „nem értek egyet ezzel a hegygel”. Mégis, kérdezem, miért van, hogy az erdélyi románok különös módon éppen legközelebb nemzeti vágyuk, az egyesülés teljesülése után válnak ennyire melankolikussá? Az Osztrák-Magyar Monarchiában nagyon is aktívak voltak, és ha Budapest ostoba és arrogáns módon

Traian <i>Ştef</i>	Politikai válaszüton ♦ 3. oldal
Molnár Gusztáv	A romániai politikai tömörülések regionális megoszlása ♦ 3. oldal
Szokoló Elek	Provinciális polémiák és pszeudo-polémiák. Post scriptum ♦ 4. oldal
Ovidiu <i>Pecican</i>	Még valakik: román-magyarok és magyar-románok ♦ 4. oldal
Harald Roth	Az erdélyi történetírás utópiájáról, avagy állásfoglalás az egyes és többes szám első személlyel szemben ♦ 5. oldal
Ovidiu <i>Pecican</i>	A megértés a döntő, és nem a bizonyítás ♦ 6. oldal
K. Lengyel Zsolt	A „totális” mű kritériumai ♦ 6. oldal
Sorin Mitu	A képzeletbeli hazák „északi” és „déli” része ♦ 7. oldal
Jakó Zsigmond	A karat és szakmai illetékesség ♦ 7. oldal
Camil Mureşan	Azok a sohasem ártatlan beszélők ♦ 8. oldal
Kristó Gyula	Nem szükséges transznetikus megközelítés ♦ 8. oldal
Lucian Boia	Az egyetlen Erdély történelme ♦ 8. oldal
Köpeczi Béla	Röviden... ♦ 9. oldal
Alexandru Zub	Jó tékony diverzitás ♦ 9. oldal
R. Várkonyi Ágnes	Erdély sajátos története ♦ 9. oldal
Kerekasztal	„... egy kicsit korai, bár egy kicsit megkésétt” ♦ 10. oldal
Dániel Károly	Egy lezárt ügy leltára ♦ 14. oldal
Papp Sándor Zsigmond	A provincia lehelete ♦ 14. oldal
Ştefan Borbély	Egy regionális körkérdés ♦ 15. oldal
Ágoston Hugó	Bukarest mint provincia ♦ 16. oldal

